

XXI

SEJM WALNY PIOTRKOWSKI 1512 R.

WSTĘP

Sejm piotrkowski zwołany został 12 sierpnia na 28 października 1512 r. Sejmiki odbyły się w październiku, sam zaś sejm obradował między 11 listopada a 19 grudnia 1512 r.¹

Był to sejm nader burzliwy. W związku z powtarzającymi się najazdami tatarskimi (ostatni zakończył się zwycięską bitwą pod Wiśniowcem, stoczoną na wiosnę 1512 r., głównie siłami magnatów kresowych) Zygmunt I przedstawił na sejmie projekt organizacji obrony państwa. Cała Korona miała być podzielona na 5 części, obejmujących po kilka województw. Szlachta każdej z tych części kolejno płacić miała przez jeden rok pewne świadczenia na utrzymanie wojsk zaciężnych w czasie od Wielkiej Nocy do św. Michała (29 września), natomiast szlachta ruska, jako najbardziej zagrożona, miała być nadto w stałym pogotowiu do pomocy załogom wojskowym. Odpowiednie oddziały miały być utrzymywane z pieniędzy królewskich, od duchowieństwa i miast². Interesujący ten projekt „obrony potocznej” uniemożliwiła zrealizować grupa posłów, zwłaszcza z województw poznańskiego i kaliskiego, zasłaniając się brakiem pełnomocnictw od „braci”. Sprawa odesłana została na sejmiki w roku przyszłym.

Poza tym był to sejm owocny i pracowity³. Z jego tekstów, w całości pominiętych przez druki z 1524 r. i przez to nie uwzględnionych także w *Volumina Legum*, w niniejszym wydawnictwie, opierając się na edycji balzerowskiej⁴, zamieszczono:

I. *Constitutio de praedonibus et grassatoribus coërcendis et puniendis*, z 17 grudnia 1512 r.⁵

II. *Constitutio de officiis capitaneis incumbenibus diligenter exequendis*, z 17 grudnia 1512 r.⁶

¹ AT, t. II, s. 118, 136, 139; natomiast W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 22, s. 134, podał daty: 30 października – 19 grudnia 1512 r.

² AT, t. II, s. 202.

³ Por.: MRPS, cz. IV, vol. 2, s. 109-111, nr 10327-10373. Por. też: CIP, t. III, nr 122, s. 238-241 (*Litterae Sigismundi regis Poloniae pactum cum Fabiano episcopo Varmiensi de processu in eligendis episcopis Varmiensibus observando conventum testantes*) i nr 123, s. 241-244 (*Litterae reversales Fabiani episcopi Varmiensis pactum cum Sigismundo rege Poloniae de processu in eligendis episcopis Varmiensibus observando conventum testantes*).

⁴ CIP, t. III, nr 124, s. 244-247; nr 125, s. 247-248; nr 121, s. 235-238; nr 126, s. 248-255.

⁵ Konstytucja ta zachowała się w MK₁ (t. 25, k. 294-295) i w dziewięciu rozmaitych księgach grodzkich, zestawionych przez O. Balzera (CIP, t. III, nr 124, s. 244). Tytuł jej pochodzi od O. Balzera.

⁶ Konstytucja ta zachowała się jedynie w oblatkach, dokonywanych w księgach grodzkich, zestawionych przez O. Balzera (ibidem, nr 125, s. 247). O. Balzer opublikował ją, biorąc za podstawę tekst z ksiąg grodzkich bieckich, t. 5, s. 121 i uzupełniając odmiankami z innych ksiąg.

III. *Renovatio privilegii Kazimiri olim regis Poloniae, dati super adeptione cardinalatus*, z 7 grudnia 1512 r.⁷

IV. *Tariffa telonei novi et antiqui*, prawdopodobnie z 17 grudnia 1512 r., zestawiona w dwu wersjach, pochodzących z 1512 i 1524 r.⁸

⁷ Tekst ten zachował się w dwu oryginalnych dyplomach, przechowywanych w archiwum kapitulnym gnieźnieńskim (dypl. perg. nr 611) i w B. Czart. (dypl. perg. nr 717). Nadto wpisany został do MK, (t. 28, k. llv-13v). Był on też drukowany przez A. Olszowskiego (s. 113-116) oraz J.J. Załuskiego (w dodatku: *De archiepiscopatu Gnesnensi*). O. Balzer przyjął za podstawę swej edycji pierwszy z dyplomów, korygując niektóre z jego usterek na podstawie drugiego dyplomu.

⁸ Związek tej taryfy z sejmem piotrkowskim 1512 r. ustalił O. Balzer (CIP, t. III, nr 126, s. 248-255). Sejm odmówił nowego poboru wiardunkowego, ale zgodził się na podwyższenie taryf celnych. W księgach MK wpisane one zostały dwukrotnie, mianowicie w 1512 r. (MK₁, t. 25, k. 312-313), oraz – z niewielkimi zmianami – w 1524 r. (MK₂, t. 36, s. 846-850), na podstawie tekstu zawartego w księdze radzieckiej Poznania, przesłanej do kancelarii królewskiej. Przyczyn tego podwójnego zapisu nie udało się przekonująco wyjaśnić (por. uwagi O. Balzera, CIP, t. III, nr 126, s. 249-251).